

Catalunya Artística

J. REYNÉS

15 céntims

Ab motiu de si la empresa del Teatro Romea, havia acceptat la imposició de la Societat d' Autors Espanyols, de fer obras castellanas en aquell teatre, perque 'ls hi deixessin representar el *Tenorio* de'n Zorrilla, s'ha iniciat una campanya á favor de la vida autònoma del teatre de la terra, campanya que, si no dona 'l fruyt desitjat pels seus promotors, y tots els que s'interessen per l' art á Catalunya,—ó siga, la creació d' un teatre independent de tota empresa comercial, y lluny de las trabas, que, vicis tradicionals, imposan á la producció dramática, en l'únich escenari catalá que tenim á Barcelona,—servirá al menos, per obrir els ulls als empresaris d' aquell teatre, fentlos hi comprendre que 'ls seus interesos, estan fermament lligats ab el progrés del teatre catalá y que, si volen defensarlos, deuen ser desapareixen tots els destorbs que l' entrebancan, mantenintlo estacionari, cuan te empenta per assolir en poch temps, el lloch enlayrat que li pertoca.

L' erro de la empresa es pensar-se que 'l motiu de la campanya, hagi sigut el suposat contracte ab la Societat d' Autors Espanyols—com dona á comprendre, 'l que s' hagi donat pressa á fer desmentir, oficiosament, la noticia. No: el descontent que revelan els articles publicats darrerament en la premsa, sensa distinció de colors, y que de molts anys cova entre 'ls veritables devots de l' art catalá, res te que veure ab la amenassa de que, l' any vinent, poguessin representar-se en el teatre Romea, obras castellanas, barrejadas ab las de la terra. El mal vé de més lluny y es mes fondo: lo de la Societat d' Autors, ha sigut la gota d' agua que fa sobreixir la copa y res més.

Tot un memorial d' agravis podria estendre, ab els que l' empresa del Teatre Romea ha fet á l' art y als artistes de debó. Qu' ho ha fet inconscienment? Els resultats son els mateixos. Com tota empresa de negoci, sense ideal,

s' ha preocupat sols d' augmentar els ingresos, sense mirar en els medis, ni las sevas consecuencias, y els resultats han sigut els que tenian d' esser. L' allunyament del públich sá y l' invasió del teatre, per una colla de panxas-contentas, que sols hi van á riurer y á fer el burro, las dugas ó tres horetas que necessitan per la digestió. Avuy la empresa paga la seva culpa: el públich no es renova; els panxas-contentas, cansats de las bestiesas que 'ls hi han anat servint per llarch temps, demanan altre cosa, y la empresa, desorientada, no sab ahont decantarse, per aconseguir á n'els seus parroquians.

Remeys per tot aixó?

Atraure á n'el públich de bona fé, que va al teatre per las obras, y no á fer una estona de brometa ab els amichs del palco, ó els vehins de butaca.

Medis de lograrhó?

Fent art de debó y deixantse de mogigan-gas: no n'hi ha cap més. Y per aixó, 's necessita capgirar tota la manera de ser, d' aquella casa.

En primer lloch, deuen espolsarse de sobre á tots els que trafiquejan ab l' art, autors dramátichs de secá, que fan obras ab recepta, com si 's tractés d' ampollas d' elíxir, pel mal de caixal. Prenguin exemple de lo que 'ls hi ha passat, aquesta temporada: fins á l' obra d' en Guimerá, obra estrenada, obra al fosso. El públich n' está tip de bestiesas; y fins els mateixos que temps endarrera las haurian aplaudidas. avuy, per ensopits que siguin, ne protestan.

Després, cal qu' engrandeixin el cuadro de la companyia, fenthi entrar nous elements, que permetin la representació d' obras modernas, siguin nacionals ó estrangeras. Avuy per avuy, tots els autors que valen del nostre teatre, tenen obras, ó plans, que 's guardan prou de portar á las taulas, perque l' execució, llevat de pocas escepcions, fora una desgracia. Y una de las causas de que 'l públich del teatre catalá, no s' engrandeixi, es precisament la abundó d' obras de pagesos,—de pesebre la majoria,—y la falta d' altres ambents, que li donguin la universalitat necesaria, dintre la societat catalana, perque interesi á tothom. Bo es el *color*, donat ab mida: pero un teatre que sols tinga obras d' aquesta classe, á l' últim s' amana y acaba per morir de consumpció.

Altres dels mals que convé aturar immediatament, es la inconciència ab que certs actors decendeixen á pallassos. Alguns d' ells, es llàstima que 's fassin malbé d'aquesta manera, tinguen sobreras facultats per ferse aplaudir, sense necessitat de ganyotas y animaladas. Es vritat que poden donar per excusa, la mena d' obras que representan, veritables arlequinadas sense humanitat, impossibles de salvar, no valguentse de recursos de mala lley. Pero el veritable artista, ha de tenir consciència de la seva dignitat: no ha de rebaixarse fins á convertirse en pallasso, per fer empassar á n' el públich, farsas grolleras, indignes de presentarse en un escenari. El deber del actor no es fer pendre, ab el seu art per or, la quincalla; sino donar mes relleu á las joyas de bona lley. L' actor qu' estimi 'l seu art, l' ha de respectar fins al sacrifici: per sobre l' aplauso, hi deu posari sempre, la seva consciència artística.

Aixó estaria curat, el día que 'ls actors no representessin mes qu' obras sinceras, quina humanitat se 'ls hi imposaria, mal que no vulguessin: pero mentras arriba aquet día, bo será que, compenetrantse ab la seva missió d' educadors artístichs, no 's converteixin en falsificadors d' art, per salvar, lo que de totas maneres ha de caure.

Hem deixat per l' últim la manera de posar las obras en escena, perque es en lo que més pot fer, de moment, la empresa: mes ben dit; es la única que hi pot ferhi alguna cosa, comensant per donar el temps necessari á n' el director, pels ensajos. Avuy, ab la mania de desenterrar obras antigas, que en la seva época ja fracasaren, se fatiga inutilment á n' els actors, y 's perdan dias que podrian aprofitarse, ensajant, com la lley de Deu mana, lo nou y donant á coneixer obras que s'ho mereixessin, de xicots desconeguts, que be n' hi deu haveri. Es posible que entre totas las obras de gent que no ha estrenat may, que la empresa te en cartera, no n' hi hagi cap que valgui, en més ó en menos? Conti l' empresa y contin els autors á qui la advertencia sigui necessaria, que un teatre no 'l fan un parell ó tres de dramaturchs: els nous que surtin, reforcen el treball dels altres; y tots plegats fan florir, lo que, en mans de dos ó tres tant sols, no faria mes que vegetar migradament.

Es necessari, per altra part, que la empresa dongui facilitats al director artístich, perque

pugui presentar la escena, com las obras exigeixen. Ja sabem que en el teatre *tutto è convenzionale*; pero resulta extremadament ridícol, que, per posar una casa de senyors, no hi hagi mes qu' aquelles butacas del any hu, un sol pedestal de fusta barnisada y un gerro de fayans, ab una planta d' imitació: no parlem dels cuadros, ni d' aquella cónsola daurada, que fan venir cobriment de cor, no mes de pensarhi.

Si la empresa coneix els seus interessos, mirarà de posar remey á tots els defectes y faltas qu' hem senyalat, sobretot poguent ferho, ja que guanya diners de sobras. Si no escolta y vol seguir anant per las sevas, com fins ara, el Teatre Catalá se li escaparà de las mans, per establirse en casa propia. Lo que te rahó de ser, s' imposa un día ó altre.

JOSEPH PIULA

Corrent

No corris, Amor
que jo 't vinch derrerera;
pósatem á tret
per tirarte menta,
per tirarte flors,
per tirarte estrelles.

No corris, Amor,
que 'ls petons t' esperan;
te 'n faré á ruxats,
te 'n faré per sempre,
te 'n faré de aquells
que may més se perden.
¿Perqué corres tant?

No ets pas cap aucella,
y t' atraparé
ans de caure 'l vespre....

Mira que ja 't tinch,
mira que ja 's fregan
ton faldelli blau
ab las mans que 't cercan...

¿Ay, tontota Amor!
¿cóm t' has cansadeta!
¿Veus com t' he atrapat?
¿Veus com are ets meva?

Cor dessobre cor,
testa sobre testa....
En els brassos meus
hi há la vida eterna!

CLAUDI OMAR Y BARRERA.

Els beneventurats

El element obrer havia respost á la crida de la "Redentora" acudint en massa, 'l café de 'n "Mandria." No era del cas deixar aislada á una entitat, sempre disposada á enarbolar la bandera de la redenció y que ara, venia á oferir la verdadera doctrina per arribar á la Llivertat, Igualtat y Fraternitat de sos Evangelis. L' invitació, era de las mes radicals, que, havian surtit aquells días de trampil. Acabava aixis—La germanor nos dará el triomf de nostre ideal. Demostrém ser homes.... y á la Redenció!....

Sugestionat pels aconteixements d' aquells dias, vaig decidir-me á entrar en el caliu de l' exaltació y á rebre de prop, las impresions, dels apostols de la "Redentora".

La que 'm produhí l' espectacle de la sala, fou intensa. Per un moment vareig sentir-me transportat á una celda de bojós y en aixordadora revolta. Las veus s' hi embestían ruhen-tas, desconcertadas. Las notas del orador, se perdían en l'espetch de las ovacions, que, alsava la multitut. El ayre era calent, carregat de vapor, irrespirable. No se com, vaig arribar a prop de la presidencia. Recordo, haber quedat empotrat entre 'ls colers de mos vehins y l'esquena ample del que tenia davant, sort que, al menos, me servia de contrafort, en l'avinguda desordenada dels de redera.

En aquells moments l' entusiasme se tornava deliri. El apostol, acabava de proclamar el credo del obrer encenent son esperit ab las conclusions mes sugestivas.

—Per dignitat, tenim qu' aterrar l' esclavitut!—esclamava trionfalment fent moure 'ls sentiments de la multitut—som lliures com la nissaga que 'ns explota! La llivertat es la herencia dels nostres pares y á tots ens pertoca. Ab aqueixa llivertat arribarem á l' Igualtat mes hermosa. A treure fitas de la terra.... La lluyta ó ser esclaus! Tothom rebia aqueix crit ab deliri oriental, esclamant un centenar de gorjas assedagadas—La lluyta,.... la lluyta.... A esventarho tot!....

Y presidint aquell desbordament d' odi, s' hi perfilava la figura sinistre de la devastació, triomfant imperiosa, ab sos cabells al ayre, la febre 'ls ulls y els brassos amensassadors senyalant ab la flama de la teya la via del externi.

A frech meu s'hi esqueya un dels mes tavals del aplech. L' entusiasme ab que rebia las paraulas groixudas dels oradors, senyalava un caparró plé de vent y avesat á la tremolina. Com á disculpa no era pas jove, els anys, ja havian descolorit son cabell negre. De la primaría que venia aplaudint cualsevulga paraula en la que apuntés micaula de vermell y fós una fuetada pel explotador.

—Aixó, aixó, aixó mateix,—exclamava plé de conformitat ab l' orador, al sentir caure de sos llavis—A treure fitas de la terra!.... A l' Igualtat.—Aixó! repetia alarat cap calent.—Tots som fills d' un meteix ventre! En sos ulls hi brillava la claror d' una alegría íntima, que, senyalava'l pás de la idea feconda que'l sugestionava ab estímuls de venjança.

Jo me 'l goitava ficsament sense comprendre si 's tractava d' una guineu, ó d' un beneventurat, que, de plá, oferia son cor, al apostol, que li feya llampegar pel enteniment, els colors d' una felicitat esfulladissa.

L' home me degué pendre per un de la barriça dels seus y ab íntimitat me preguntá—No esteu ab aixó? No es vritat, que ja 's tren-can els lligams de la paciència.... Si no aixelém las alas d' aquest pollastre ni'ns quedarà un grá de blat per farina!....

La meua resposta va estar ab proporció am las circunstancias. Contradirlo, com hauria fet al ayre lliure, hauria sigut desafiar la multitut. Valia més dedicar-li un sí plé de conveniencia y alleugerir-me d' aquella amistat.

"Pro l'home proposa y la casualitat disposa". El meu sí va ser-me revés. Y tornant el meu vehí á l' embestida 'm demaná—També sou de la Redentora?

Aquesta paraula m' arribá com una mandronada. Decididament en mí se resoldria l' exaltació de la multitut. L'esvalotament d' aqueixa, preludiava la meua sort. Que li responia á n' aquell cap de vent! Altre volta dirli que, sí, era ficar el cap en la guillotina que irremissiblement cauria en una probable flaqueja d' esperit! Confessar-li la meua sort en ser fill de propietaris era oferir-me en cos y ánima á ser joguina d' aquella moxiganga.

Per fortuna 'l meu company, se distraigué un moment, goyant al orador qu' acabava de baixar de la presidencia. El seu pas, alsava una ovació aixordadora. Tot aquet desordre m' esvalotava 'l cervell, y distreya m' imaginat.

ció de portarme una fugida ab que salvar la resposta que á bon segur no deixaria escapar mon vehí, y tornaria á dirigir-me cas de no haverla jo recullida.

No se el motiu, ni qui va ser el primer que aixecá un crit brunzent de ¡¡fora!! com á rebuda al nou orador que acabava de saludar á la "Redentora". Lo cert es, que, va salvar-me de la rellescada. En un santiament la sala va tornar-se un infern. El meu vehí amenassava ab els punys closos y la vista arborada—Fora!! Traydó!.... Cobart!.... esclamaven tots desconcertats, eléctrichs, fora de sí. Las llums, s'apagaren soptadas. Las cadiras petavan revessas desvallestantse. Y entre una tremolina de garrotadas, retrunyían de plé, els crits ronchs y essegats de—A fora!.... A esventarho tot!.... Visca l' Igualtat!.... A fora!....

Inconscientment vaig trobar-me en una recanada de carrer. La multitud l' embocava corrents empenyentse, bestialment alarada.

En las rederas fileras passá 'l meu martiri. Venía espitragat, vermell, esparracada la brusa y un ull enfonsat dintre un cercle de sanch amoratada. Al veurem me cridá imperiós—Minyó.... avant!! No hi deixém si no las donas sota teulada. Y arrencá en una corradissa deixant-me confortat ab l'alegría d'haverlo perdut de vista.

Aquell vespre, fumejavan no se cuants pallers y cabanyas de las fruiteradas. Aquestas havían sigut alsadas per modestíssims pajesos d' encara no un jornal de cullita. No se si la crema anava en camí de l'Igualtat proclamada per l'apostol de la "Redentora". Tal vegada aixís ho entenguessin. Lo que va ser un fet va ser la lley de la majoria.

Desde aquella desfeta cuan topo ab algún ninot del remat de la "Redentora" y am. parla d' Igualtat y altrás hervas flayrosas, li dich: ab qui's voleu igualar vos?... A l' honrat obrer que viu del seu esforç, ó al aventurer que per no tenir res vol tenir part en tot.

LEOPOLDO NEGRE

Nota de tardor

Veig morir á l' Istiu, y sento al cor
la crudél anyorança
y es que temo que 'l vent de la Tardor

las il-lusións me mati.
¡Trist de mi! sovint, vaig esclamant
com fulla corsecada
¿que será del meu cos, cuan mes avant
arriuin las glaçadas?
¿Moriré com l' aucell qu' esporuguit
no troba hont xoplugarse,
¡oh Tardor que ab ton pas haurás marcit
las mevas esperanças?
Allavors, es ben cert que anyoraré
las nits de l' estiuada;
allavors, cada jorn esclamaré:
¡que tarda 'l Maig, ¡que tarda!
Allavors, be hu sé prou qu' haig d' invocar
al Maig de tendré flaire,
fins que alegri mon cor, fent rebrotar
il-lusións y esperanças.

Veig morir á l' Istiu, y sento al cor
la crudél anyorança
y es que temo que 'l vent de la Tardor
las il-lusións me mati.

FRANCESC COLOMER

Poblet. Palau del Rey Martí.

(Fot. J. Casasas.)

De mort á vida

I

Ja feya bastant temps que la gent del mas de Pujals estavan capficats y tristos. Y més que tots, el pobre avi qu' encare era qui's cuydava dels interessos y la marxa del mas, per més que ja tenia l' hereu capás per ferho, pero aquest prou feynas tenia ab la seva dona, la pobra Cisca, que feya prop d' un mes qu' estava enllitada á causa d' haver anat molt malament en son primer part.

Prou hi rondava sovint el bon vell per las feixas del voltant, passanthi bonas estonas contemplant com anavan els conreus; mes sempre 'n tornava sens esperansas de fer una mitjana cullita; ab tot hi haverhi gastat un dineral per adobs y jornals.

¡Ab bona rafé que feya llástima aquell cuadro!....

La jova boy malalta 'l lilit, sabent Deu cuan n' eixiria; lo baylet qu' habia portat al mon, magre y desnerit y sense voler mamar de cap dida; la vianda de las hortas, resseca, sense fullas ni color; las vinyas plenas totas de filoxera y ab son fruyt podrit ja molt ans de madurar....

L' hereu, evitava tant com podia lo parlar-ne ab son pare, puig molt bé sabia que sempre s' acabava ab sanglots y llágrimas. Per aixó constantment se 'ls veyá malmirosos, no tenint esma ni humor per fer pendre nou giro al carro que tant temps feya que 'ls hi anava pe'l pedregal.

—No hi ha més ...—digué un día l' avi tot rodant el cap—las cosas van de mal á pitjor....

—Potser si tornavam á veurer al Pere Antón—insinuá l' hereu comprenentlo—tal volta 'ns allargues....

—¡Ca!.... No hi pensis, Miquelo.... no hi pensis! En Pere Antón ja está cansat de fernos fianzas, puig veu que en prou feynas podém rescabarnos dels deutes primers....

Y com sempre, tornavan á restar anguniosos boy assentats al escó de recolzers á la taula, mentres silenciosament allargaban la mirada per l' espay com si n' haguessen d' heure la solució qu' en va buscavan.

Si bé 's vritat que 'l trobavan el medi per fer uns cuants diners que 'ls dexondís d' aquell aclaparament, fent renaixer altre cop el negoci y que l' hereu pogués tornar pe'ls firals fent

compras y vendas de bestiar que, com hi tenia la ma trencada, en altre temps n' habia tret un bon grapat d' unsas qu' anavan á aumentar la colla que hi habia á la caixa del cuarto fosch. Pero aquest medi estava en vendre algun tros de terra, horta ó vinya, fos lo que fos, que prou be li pagarian, sobretot l' hereu Vinyals, que de temps li festejava 'l tros d' horta de baix al regadiu, pero l' avi de Pujals, tan sols al pensar ab tal venda, ja li venia llagrimeix y 's posava més apesarat qu' avans.

¡Se l' estimava tant aquell tros d' hisenda que ja venia dels seus pares!

Havent passat tota la seva vida aferrat á n' aquellas margenadas, li recava molt despéndrese'n, ja ho deya ell.

—Ens hem de veurer molt apurats avans no ho vendré!....

Molt be sabia que si arribés aquest cas, prompte s' hi presentaria 'l Pere Antón demanant part dels diners qu' hauria fet, y aixó, sens dupte que li donaria nou malestar, puig que ab els pochos que li quedarian no podria pas fer gran cosa en benefici del mas.

II

Ab tot, per més desgracia seva, tart ó d' hora tingueren de vendre 'l tros de baix al regadiu, donada la situació apuradíssima en que 's trobavan; siguent aixó una forta sotragada per l' avi, durant bastants días que no pensava en res més boy penedintsen de debó.

—Aquell plaga d' en Vinyals—deya—no 'ns doná tant com val aquell tros d' horta. Ben gran, forsa aygua, bona terra, y.... tot plegat... res: prompte tornarém á quedar sense un clau. Va segá, en Vinyals, va segá ab nosaltres!

Y sempre la mateixa deria; ningú li treya del cap.

Mes, aquellas unsas que van treurer de l' horta de baix van servir per conreuhar un xich més bé las demás terras y ferhi una bona plantació de tomáquets que després de cullits y madurats li valdrian molt. No feya pas mal plan l' avi: tots serian venuts á ciutat, que sempre 's pagan més bé que no pas al poble ahont qui més qui menos, tothom se 'n cull.

Y aixís tirava 'ls seus plans l' avi de Pujals somrihent de goig semblantli veurer temps enllá, cobrant monedas y més monedas, siguent justa recompensa de sos treballs y fatigas.

Als matins, quan tot just puntejava 'l sol per aquelles serras, ja se 'l veyia coratjós y animat mirantse d' un cantó á l' altre aquells penjoys que comensavan á pendre color madurante de dia en dia; fins que siguent ja á n' el seu punt els primers sochs que plantaren, van comensar la cullita d' aquell bé de Deu de tomàquets que 'l treball y la sort els donavan. L' avi, l' hereu, en Jep, un xicot mitj boig que s' havían afillat desde molt baylet, seguit d' altres mossos y fins la Sila, una vella sorda com una campana, bona sols per cuydarse de las calderadas per la virám, y si més gent haguessin tingut al mas de Pujals, tota hi hauría fet cap escarrassantse en trencar las hermosas penjarellas de tomàquets y anantlos posant cuydadosament, perque no 's maquessin, dintre grans coves y panistres trasportantlos després á l' espayosa entrada del mas, fentne llargas enfiladas que penjavan seguidament als sostres, quedant en pochos días tots atapahits d' aquelles enfile-radas.

¡Quin goig que feyan tots en pilot!... ¡Com luhían tant plens y madurats!...

Mes l' avi de Pujals anava ben errat de comptes.

No havia pas transcorregut molt temps que acabaren aquelles penas, que ja l' avi y l' hereu es preocupavan per poguerlos vendre al bon preu, quan s' adonaren del color esgro-guehit que prenían els tomàquets de tots els sostres. Un per un, de penjoy en penjoy, s' ana-ren pansint y omplintse de tacas petites y ne-grencas que 'ls hi feya escampar una fetor insoportable.

—¿Qué será aixó?—preguntá tot esverat l' hereu.

—Desgracias y més desgracias!..

—feu l' avi.

—No ho entench pas. Aquesta malura....

—¿No sabs qu' es?

—No.

—Recorda que pochos días ans de cullirlos, quan ja casi estavan madurats del tot. va plourer á bots y á barrals una tarde seguida.... Dochs d' aquelles plujas ve tot aixó.... Mes, ¿quí ho havia de dir?... podrirse tots.... tots.

Y 's deixá caurer al escó, tot abatut, estrényent els punys ab rabia.

Prou buscaren per vendrels á corre-cuyta' pero fou envá; cap profit n' hagueren.

Y 'ls jornals dels mossos llogats encare esta-van per satisfer, y l' heretje d' en Pere Antón reclamaria sovint, sovint....

¿Cóm ferho? No ho sabían pas. A l' avi li vingueren malas intencions, y l' hereu, d' un temperament més frívol, arronsava las espat-llas com si 's resignés; pero no per xó deixava de fer proposicions d' anarsen á treballar lluny, ben lluny, abandonant tot lo del mas; mes la pobre Cisca. bon xich débil encare, li treya del cap aconsolantlo seguidament.

III

Rigorós hivern se presentava per la gent del mas de Pujals....

En tota la comarca se sapigué qu' havían tornat molt á menos, haventhi qui, parlantne, els compadía; altres, menys escrupulosos, fe-yan culpable de tot al hereu, per la poca vo-luntat que tenia á l' hisenda propia. Lo cert es qu' estavan desprestigiats per tot arréu.

Com aquell hivern, may s' havían vist tant apurats; tenint de fer estalvis fins hasta en lo que menjavan: puig que no 's veyia pas, com altres anyadas, aquella estesa de trunfas per sota 'ls llits; ni aquelles grans sacas de llegúm á dalt al graner, ni al celler hi havia cap bota plena; ni á las citras gens d' oli novell; ni á la cleda cap remada; ni estibas de llenya l' porxo, tenint d' anar la Sila al bosch proper quan á la

Vallants de Breda.

llar hi mancaven els feixos de garbóns y socas abundantes, com en tot, en altres días.

Si ans se 'ls veyá capficats y tristos, molt més n' estavan allavors que ni gosavan arribar al poble per la pena y vergonya que 's donavan. Fins en Jep, aquell xicot mitj boig, qu' antes tot li era bullici y alegría, també 's posá contristat y anguniós havent comprés las inmensas pérduas qu' havían recaygut al mas. Y aquells días rufols s' anavan acostant; y ells més potent que may sentían el fret que 'ls hi entrava 'ls molls del ossos.

Una nit va comensar á ploure, cayent aygua y més aygua á mida que anava avansant la fosca pahorosa y terrible com gola de llop aformat, sentintse poch després lo petament sech que feya la pedra al caurer seguida sobre las llosseras de teulada. Y com més anava, més aygua y pedra queya; y 'ls llamps més potents creuhavan l' espay seguits d' aquell tró qu' aixordava, portant la pahura als del mas de Pujals, que arrupits dintre son llit, tremolavan boy petant de dents al sentir lo ressó que feya dintre la casa aquell tronar esquerp y fondo.

Tot d' un cop, derrera un tró va sentirse un gran tarrabastall, cruixint y trontollant tota la casa com si en pés anés á ensorrarse. Y

aquell soroll l' avi va sentirlo ben bé, comprenent qu' havia succehit alguna cosa allá aprop, al peu mateix de la casa, pensant que tal volta hagués caygut.... no sabia qué; no calculava que podía haver fet aquell soroll esborronador. Frisant per saber lo qu' era, seguidament baixá del llit y encenent lo llumet d' oli s' atansá cap á la finestra devantera; més tan prompte l' hagué oberta, una ventada forta y bronzenta l' obligá á recular, boy tancant apressurat y entornantsen al llit sens haver vist res de nou. Pero no se li esvahí aquella deria; pensant qu' era segura una nova malestruga, impacient esperá 'l ferse día, y cuan ja la tempesta s' havia amaynat del tot, ab forta cridoria despertá al hereu y 'l Jep perque junts anessin á veure la causa d' aquell soroll que també havían sentit boy mitj endormiscats.

Tots tres sortiren al defora y.... ¡quina sorpresa no tingueren al ovirar que s' havían enrrunat las parets y teulada del porxo, hont tenían, en sos mellors temps, las grans estibadas de llenya y á més molts eynas pe'l conrreu! Llavors sí que fou gran son desespero! A l'avi li agafá un tremolor seguit d' una basca que tots varen creure sigués una feridura.

Mes tart, bon xich reposats, pero tenint en-

Un recó de Granada.—MARQUÉS.

care un plor constant en mitj de malediccions y blasfemias comentavan com podia haver sigut; deduhint que sols era degut al trontollament produhit per una tronada y l' estar mancat de las estellas y socas que, siguent las parets tant esquerdadas, els hi servian de bastant apoyo.

Qui pagá bona part la festa fou en Jep, que tingué d' estar tot el matí enfangat fins á genolls y ab un fret que pelava, treynt las eynas y casi tot el pedruscall á fi de que pogués circular l' aygua que s' hi havia embassat.

Mes tot d' un cop, parantse tot admirat, obrí extremadament sos ullassos clavats á la fanquera, y entrant poch després á la casa cridant:

—¡Miqueló!.... ¡Miqueló!.... correu, veniu tots depressa, depressa!....

L' hereu y altres mossos hi anaren seguidament; llavors en Jep els signá un munt de runas. S' hi abocaren tots soscavant y apartant els terrossos sens mirar que's cubrían de fanch, veyent que d' una gerra mitj trencada n' eixian monedas.

—¡Or!, ¡or!....—exclamaren tots sorpresos, recullintlo boy mirantse uns ab altres sens saber que més dirse. Lluhentas totas com un sol, las abocaren demunt la taula, contemplantlas

enmudits, sentintse solsament al Jep, que per tot cridava:

—Jo ho hi trobat!.... Jo ho hi trobat!....

Llavors l' avi 'ls contá qu' en altre temps també s' en havian trobadas, procedentas tal volta de las amagallas que feyan els vesavis, temerosos de que no las hi ussupessin los malvats de la guerra del francés, que ab semblants malifetas no hi eran gens repulsius, mes ab tot y calcular que hi quedá rastre, may havia pensat que hagués de trobarlas.

No cal dir que tots sentiren una alegría extremada; que mirantlas y tocantlas cada punt, es feyan creus de tal troballa, siguent en Jep el que baladrejava més content, tornantse més boig del qu' era boy corrent d' un cantó á l' altre, fentho assaber als jornalers qu' estavan á la treballada ensemps que passava 'l frech del bassal hont rentava la Sila li cridá:

—¡Sila!.... ¡Sila!.... veniu, correu....

—¿Qué dius?....

—Que.... ja som richs.... hem trobat or, pro.... forsa, forsa,—y agafantla la feu corre vers la casa.

—Ay! Jesús María Joseph!—digué tot persignantse, al veureho—aixó serán malas arts, aixó será del dimoni....

—Ca! no, no;—cridá en Jep no comprenent-

Suïssa. — Un poblet á las voras del Lemman. — MARQUÉS.

ja—aixó es ben nostre. pero ben nostre.... y de ningú més....

IV

Certíssim es que després d' una turbonada, ve un sol esplèndit.

Aixís mateix passà al mas de Pujals, vengent-se al cap de pochs dies els efectes materials d' aquella gran sort, quan ja novament es trobaven una bona colla de jornalers cuidant las terras, y la Cisca y 'l baylet trespavien d' así y d' allà restablerts ben bé del tot. Fins hi havia un mosso qu' assegurava haver vist al Pere Antón que 'n sortia ab una cara més alegre qu' altrás vegadas y aguantantse una butxaca que sens dupte li pesava.

També al poble promptament se sapigué la nova, haventhi qui, al veurel totalment revifat, mirava d' entaularhi conversa, fins que á copia de preguntas lograva que contés punt per punt com havia succehit la troballa, exclamant ell mateix al acabar la relació:

—Res.... hem tornat de mort á vida....

Y era aixís mateix. Y no solsament per ell y familia, sino qu' igualment ho feren extensiu als mossos que en tal dia es trobaven á la casa y assegurantlos que molt prompte farían un cuan temps de vaga á fi de fer una complerta renovació al mas. Es ben segur que á n' en Jep li tocava més bon grapat que als altres, puig aixís comprenentho, á l' hora de repartirlos, creyent no li cabrían á las mans pará la barretina, sortint al defora vers al celler ahont tenia 'l seu amagatall, mentres doná una llambregada qu' abressá tota la casa al punt que deya:

—Tant de bó.... tant de bó que 'n lloch del porxo s' hagués....

—Que murmuras, que murmuras,—digué l' hereu sentintlo.

—¡Oh! res, res,—y afegí boy allunyantse:—¡Qui sab!... ¡qui sab!... si allavors forem millonaris...

JOAN VIVES Y BORRELL.

Hivern

Las neus de l' alta montanya
Han portat el fret al plá;
Ja tenim altra vegada
Bona feina á tremolar.
Las catifas que altres tenen

Nosaltres no las tenim
Y cuant plou, per las goteras
Nos mulla un gelát ruixim.
Son llágrimas que Deu envía
A 'ls que som desheretats;
¡Deu plora cuant veu que 'ns falta
Lo que á molts está sobrant!
El vent del Nort, xisclant entra
Per la esberlada paret,
Y entra fi.... tan fi, que 's clava
Com el mes fi ganivet.
¡Vina, esposa; no tremolis,
Juntat ab mí ab dols amor
Y units, com l' Amor va unírnos,
Jo 't daré 'l foch de 'l meu cor!
Ja 'n pot fer de mestrelada,
Ja 'n pot dar el fret d' esglay,
Que 'l foch que en mon cor guardo
Per tu no 's finirá may.
Cuant mon cos y el teu s' escalfin
Ab el baf del nostre amor,
Entre cós y cós hi posas
Al tendre fill de 'l teu cor.
Y ols tres ab forta abrasada
Defense 'ms de 'l fret airat,
Esperant que altre cop torni
Lo bo 'n temps que ja ha pasat;
Puig las neus de la montanya
Han portat el fret al plá,
Y tenim altra vegada
Bona feina á tremolar!

JOSEPH MOLAS BALLESTER.

Nostre segon petit Concours literari

Tema III.—Segon accésit

Entre coquetas

Lema: *Las coquetas se fixan ab
petitas físicas y rebutjan las grans
qualitats morals.*

—¡Ola Elissa! entra.... y que temps feya que no t' havia vist... ja deya aquest altre dia á la mamá, are si que la Elissa 'ns ha ben aburrit; com no venías may á veure'm, y que cosas deus tenir que explicarme!; seu, seu, reposa, entra cap aquí qu' estarém mes solas.

Están un rato besantse fortament; son besos de Judas, en l' apariencia 's' ayman, en el fondo s' odian.

—Seu aquí, qu' es més tou, posat aquest coixí, qu' estarás més be. ¿Y donchs, Elissa, que m' explicas de nou? Sembla que estás tota trista!

—¡Ay, no me 'n parlis, Conxita! Ab aquets

disgustos que passo, ja t' asseguro jo que no sé com m' aguanto dreta; ¡soch molt desgraciada! me passen unas cosas que no crech passen á ningú més del mon; estich tant nerviosa, que no sé ahont habitar; tan m' estimo morir com viurer! Si aixó 'm dura, pararé malalta, hasta la gana perdo! Afigúrat qu' els demés días á n' aquesta hora ja m' havia menjat vuyt costellars, y avuy no m' he pogut empassar sino sis!...

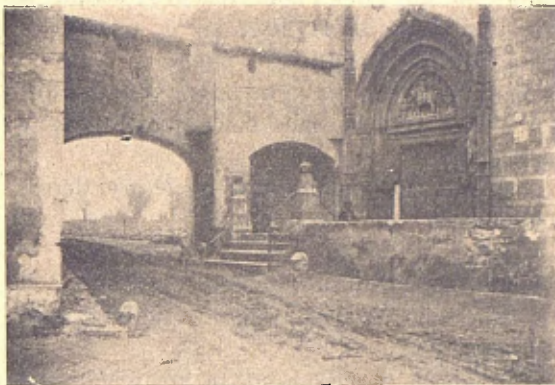
(Son las onse del matí.)

—Bé, explica'm Elissa ¿que 't passa qu' estiguis tant trastornada?

La Elissa 's posá el coixí á l' esquena, se repapa ben bé en el sofà y diu:

—No n' hi ha pas per menos; figúrat qu' aquest altre día 'm ve l' Ernesto á demanarme per anar á un ball y l' endemà en Juanito y en Joseph María per lo mateix; no 'n vulguis de mals de cap per arrèglarme de manera qu' estiguessin contents tots; á la fi vaig trobar un medi, vaig pensar com que l' Ernesto es tant bó, no s' ofendrà pas, l' acontentarás ab poca cosa y al ball hi anirás ab en Juanito, que s'enfada més aviat; noya, jo tan ben preparat que ho tenia, qu' estava tota contenta esperant el moment de trobar á l' Ernesto per darli una excusa que se la cregués, l' endemà 'l trobo y li donch; perquè estés content vaig proposarli ballar dos d' altres balls, per compte d' aquell; ja veurás noya ¿que no ho vaig fer bé? donchs ¡ca! no va pas volerme'ls acceptar, y desseguít s' en vá anar tot de mal humor. En Joseph María els va prou acceptar aquets balls. Vingué l' endemà, y are es lo gros, me vé l' Ernesto fet una furia, m' atrecayá de mala manera, va dirme que ja l' havia fet jugar prou, que no volia pas servir de maniquí, que li havia donat el xasco més gran qu' havia rebut en la seva vida, que jamay hauria cregut que jo li dongués tan gran despreci; qu' ell havia sigut el primer de demanarme 'l ball y que jo l' havia ballat ab un que m' ho havia demanat derrement, y que per lo tant esborrés el seu nom del número dels amichs, qu' ell no vindria may mes á molestarme per res; ¡are ves quina manera de pendres las cosas! me sembla á mí que no n' hi ha per tant! Vaja, que aixó de tenir tants novios, es un mal de cap, me dona molts disgustos y jo no sé pas com ferho.

—Be dona, no t' ho has pas de pendrer aixís, primer es la salut que tot.

Sant Martí del Taulat (antigua parroquia de Sant Martí de Provensals).

—¡Ay! jo no faig res, desde aquell día que jo no visch, ¡y tanta feyna que tinch! Figúrat tú, qu' encare tinch d' anar á la modista á ferme fer el vestit d' hivern, tinch d' enviar á buscar el sombrero de la temporada, no m' he enterat dels figurins ni tinch paciència per seurer el temps de que la pentinadora m' arrissa, ni faig ben be res, en fi, ni ho sé, ni ho sé la feyna que tinch, pero are el meu cap no está pas per res, ja t' asseguro qu' es una pena aixó de tenir tants de novios...

Se fá venir las llágrimas als ulls, plora, no el mal qu' ha fet, sino 'l que no pot fer, y mentres ab el mocador s' aixuga las llágrimas, l' altra li diu:

—Ves, tonta, quina manera de disgustarse, y total per res; mira que si t' ho prens aixís, aixó podria portarte un trastorn, y ja sabs que morta tú mort tothom, no podriam pas riurer mes ab l' Arturo ni ab cap mes jove.

—¡Ay, pobre Arturo! ¿qui sab que s' ha fet? tant bé que ballava els llancers!

—Poch ho sé are hont es... pero vuy dir que no has pas de capficarte ab lo qu' has dit.

—¿Que 't pensas que 'm va venir poch enfadat?

—Jo ja t' ho deya que algún día te 'n passaria alguna; jo ja sabia qu' ell se queixava dels teus desayres, y á fé que tenia rahó, porque hi havia vegadas que li feyas uns papers...

—Ja veurás noya, be li havia de demostrar ab indirectas que no m' agradava.

—Sí, pero ¡quinas indirectas! mira, hi havia vegadas que hasta 'm feyas pena, y á fé que l' Ernesto crech que t' estimava, de debó, porque no hauria pas soportat tant els teus mals

papers, perque com a coneixels jo sé bé que 'ls coneixia, y que de dignitat en té, pero deya que á tú t' ho dispensava lo que á un' altra no dispensaria... be vaja ja hi havia vegadas que fins li faltavas á las més conegudas reglas de bons modals.

—¿Qu' es algún nou figurín aixó? ¡ay, déixamel veurer!

—¿Qué?

—Aixó qu' has dit are dels models.

—¡No, dona, modals! Vull dir que li faltavas á la educació.

—Ja veurás, noya, els que no m' agradan me mortifiquen tenirlos gayre al costat.

—Donchs si l' Ernesto no t' agradava, no t' ha pas de disgustar d' haverhi renyit.

—Be, ja veurás, es clar que no m' agradava molt, pero sempre va be tenirne, algún de repuesto per no quedarme sense; entre tants, una pot mes bé escullir, y en últim cas, també se n' arreplega un en que no agradi tant, mentres que tingui diners...

—Jo ab aixó no penso pas trobarmhi may, are es de las vegadas que 'n tinch menos, y en tinch quatre.

—Alsa, alsa, de Conxita, poch m' ho havías dit que t' anés tant bé l' orga... ¡ah t'ho tenías calent! ¿que tenías por que t' en prenguéss algun?

—Ay no, noya, no.

—¡Qui sab qui n' ha tingut més de novios, sempre, de tú ó jo?

—D' aixó, d' aixó, Elissa, tenim de parlar, ves tonta no t' hi infundis ab lo altre, has de procurar distreuret y ja veurás com te posarás bé.

—Ay noya, tens rahó, ja sembla que 'm trobo molt més tranquila ... jo, podentme desahogar ab una amiga de confiança, ja 'm poso millor, pero aquesta gent, dona, aquesta gent apuran, ja 't prometo jo que corre una gent que s' ocupan de tothom menos d' ells mateixos: figúrat que sé que fan correr que jo soch coqueta y ja veurás noya, ab una que no ho sigui la posa de mal humor aixó.

—Ay sí, noya, no me 'n parlis, de mí també ho diuen, ja 't dich jo que á n' aquest poble corre una gent que fá fástich.

—¡Ay! y diferent cuan ho diuen ab veritat, pero de nosaltres que no fem sino divertirnos ab tots, no sé perque ho diuen, perque ja veurás, be 's te d' esser amable ab tothom y ¡tant

de punt que hi tinch! qu' aixís com veig qu' un s' engresca massa, ja procuro desempalegar-men y encare una s' ha de sentir coqueta per tot ¡y quin poble es aquest!

—No hi ha com una capital, noya, no hi ha com una capital; allí hi ha més societat, aquí no mes hi há que cafreria, pero deixemse d' aquestas cosas que 'ns farien posar de mal humor, aixó son las noyas mateixas qu' ho fan correr per enveja; ja veurás com que á molts d' ellas may cap jove las hi ha dit res, l' enveja 'n fá dir molts de cosas! perque á veurer, dígam tú ¿quinas altrás son tan obsequiadas com nosaltras? ¿quina més te la requesta que tenim nosaltras? per aixó mateix, deixemnos d' aquets romansos, ja se sab que mitj mon se burla de l'altre mitj; parlém d' alló que deyas ¿quina n' ha tingut més de novios de nosaltras duas?

—Ah, tens rahó, parlém, parlém d' aixó, qu' es alegre, deixemnos de lo altre, la rabia las fá parlar perque no n' hi ha cap més que sigui obsequiada com nosaltras.

—Y está clar, dona, está clar. Ja n' he tingut una colla jo de novios, ja casi no 'm recordan.

—A mí ja casi tampoch; bé, pero cóntals, au ja t' ajudaré jo.

—Comensa tú, Elissa.

—Ay borrangos d' aygua. ¿que 'ns ha anat á passar are? ja 't dich jo que tindré feyna si vull contarlos tots! mira jo comensaré, tú cóntals: en Pepito, en Tomás, ¡ay noya que m' agradava en Tomás! ¿may dirías perquè? per aquell pet de clatell tan bufó que arreganyava; l'Hernández m' agradava per aquella veu tan zalamera ab que enrahonava. en Pancho per aquellas puntas de bigoti tant rissadas que portava y perque sempre anava ab aquell gech tant curt, que semblava un torero, ¡que n' era de guapo! veus en cambi l' Ernesto no m' agrada gens perque era massa formal, tot lo día el passa entre la seva fábrica y 'ls llibres, sempre parla d' instrucció, tot lo día diu mal dels toreros, es tot sério, ni menys sab ballar els llanceros, vaja diuen qu' es un bon xicot y á mí els bon xicots no m' agradan, ¡oy quin fástich!

L' altra n' ha contat onse, y li diu esforsat una mica més, mira d' arribar á la dotzena; torna de nou á rumiar y acaba com el que 's confessa cuan ha dit tots els pecats, dihent no m' enrecorda cap mes, pero encare queda ab

l' incertitut de sí n' ha callat algú, no per vergonya, que poca 'n té, per descuyt si acás.

—Apa, are tú, Conxita, jo ja 'ls contaré.

Aquesta fá lo mateix, en diu un reguitzell interminable, fent de cada un el consegüent comentari per l' istil de l' Elissa y en troban catorze.

Com que hi han hagut molts novios que totes duas els han contat per seus, dona motiu á una llarga disputa entre ellas duas que l' acaban trencant aquesta conversa y parlant de modas.

Al cap d' un rato l' Elissa tota ortigada, s' aixeca per anarsen, no ho sap capir, qu' en aquellas enfiladeras de novios de la Cochin hi conti els qu' ella conta per seus.

Y al marxar diu:

—¿A veurer are tú quin día vindrás á tornar-me la visita?... vina aviat, qu' aixís me distreuré del disgust qu' he tingut.

La Conxita, tot acompanyant-la cap á l' escala:

—Bé dona, no hi pensis ab aixó, no val la pena.

—No, es que no 'm queixo per tindre tants novios d' un plegat, no mes pe'l mal genit que tenen els qu' avuy corren ¡tant que jo voldria ferlos contents á tots! ¡ay Senyó, que s' es fet temps que 'n tenia sis ab un plegat y tots m' estavan agrahts perque vaig fer de manera que l' un no s' ho sabés del altre! Ja 'n parlarem un altre día d' aixó, ¡ah! me descuydava de dirte qu' avuy he trobat un jove molt guapo que m' ha mirat y jo plá procuraré á veure si 'l conquisto. ¡Adiós, Conxita, adiós, retirat!

—Adiós, Elissa, á veurer si 'l conquistas á n' aquest jove que dius, ¡que 't vaigi bé!

Y al tancar la porta, avants d' anar á dintre, aguaytant á l' Elissa al ultim replá de l' escala, exclamá posantse el dit indice al front: —¡Deu te 'l torni!

Y tot seguit corre á dir als de casa seva:— Ha vingut aquella boja d' Elissa tota aqueferrada, perque diu que té masses novios y ningú li diu res, tan sols un jove se la miri, ja 's pensa que si vol casar; com que saben qu' es aixís tothom se la rifa; tot y tinguentne tants com diu, encare vull veurer com quedarà per vestir sants.

Un quart més tart entra l' Elissa á casa seva y diu:

—Vinch de veurer á n' aquella ximpleta de

Conxita, que tots els joves se n' en burlan, y ella 's pensa que té tants pretendents y 'm sembla que tot y tenirne tants com diu, encare quedarà per vestir mares de Deu.

L' endemà ho va dirho á l' Ernesto un d' aquets missatjers gratuits que 's creu donarli una noticia de gran sensació.

El troba al despatx de la fábrika escrivint la correspondencia, escolta la noticia sens tan sols deixar la ploma, y continuant aixís mateix, després que l' altre s' ha ben explicat, exclama ab tota indiferencia: —¡Ves si may jo m' he recordat d' aquell parell de pocas soltas, tenen el cap plé de pardals, y jo, el día que fassi un pensament, buscaré una noya formal y sense pretensions, una que fassi per casa, que no sigui amiga de corre, ¡potser si algú es creu que tinch ganas de arruinar-me, que fassi corre que 'm dedico ab aquell cap calent!

LLUÍS TORRAS NATÓ.

Olot.

El cant dels abnegats

Avant companys! Avant Ascendim sempre
fins assolí 'l cimall
ab pas ferm y segú, tots á la una,
sense decaurer may.

A cada pas que dem la fi s' apropa
y anem deixant trassat
un tros de camí per fèr els homes
que 'l seguirán mes tart.

Es sols lo pallissot que 'l vent aixeca
lo que va á caure 'l tanch;
lo pas del sers conscients, dels homes-homes,
du al fi de l' Ideal

PERE PALÀ Y PUIG.

Un rey com cap

I

No se cuant, pro en el regne Nosekin, el jove monarca Noshavist I, partia las peras. Era molt viu y molt lleig, tant lleig que quant va neixe, la seva mare Nolacone III, va morir-se d'espant.

Y á mes d' aixó s' ha de saber que las vintiquatre llevadoras y las setse ajudantas posadas en rengle l'una darrera l' altre, caygueren en

Cavalcada artística

(Fot. P. Reig.)

desmay á terra mitj mortas del susto y de tant estirà, donchs l' infant no volia entrà al mon. Com qu' era tant lleig s' en donava pena. Y vergonya y tot.

Y es qu' ho era tant qu' ab tot y tenir sang freda els trenta y un galeños qu' es cuydaven de la partera, partiren esverats al veure la criatura.

Y es tan cert, que corrien d' una manera prodigiosa, qu' els aucells es posaven á la punta dels seus barrets per anà més depressa.

Voltaven el gran pati del palau com á aves-trussos desbocats.

Y fou precis per aturarlos qu' el gran Sapastra aixequés al seu pas y en la pista improvisada, una barrera, d' un centímetre d' alçaria en monedas d' or.

Y, oh miraculosa força del groch de las per-rucas!... El brill s' els hi ficà pels ulls, seguiren las monedas y al cap de poch, brill y metall á las butxacas.

Y sosegats, declararen als presents porque ho diguessin als ausents y aixís arribés á totes las orelles nosequinas qu' había nascut el més hermós entre'ls prínceps.

Y porque ningú pogués comparà sa fesomía propia ab la del reyal hereu, fou prohibit baix pena de mort l' us del mirall en tot aquell regne, així com també foren perseguits cruelment y penjats sense compassió per las ungles

dels peus tots els retratistas y pinta monas que prenien la fesomía á la gent. Y així el petit y lleig reyet anà creixent hermós porque ignorava com era y tothom l' alabava.

Passá temps y morí el rey Nosepás V, pare de la criatura, de resultas de una gran empenta que doná á una columna per provar si la tirava á terra com Samsó, de qui també n' había sentit á parlar com nosaltres.

D' aquesta manera Nosepás V es divertia.

Sempre deya qu' el seu mellor wermohut era veure rodolar dos ó tres testas.

Pro li vingué la fi com á tots. Fruyt de la bárbara es-

bransida, la gran caldera de la seva sang bullenta va reventarse y feu un pet com un aglà.

El fill fou coronat rey y el pahís Nosekin esclatá en festas.

Y semblava, talment que fos el poble més content de la crosta de la terra.

Ni una queixa, ni una cara de disgust es traslluhia á través de las grossas parets del reyal edifici.

Tot marxava. El jove monarca Noshavist I era felís en son regnat brillantíssim.

Com que no mes sentia:

¡Oh rey entre 'ls reys! Que bona es ta reale-sa! Que gran es ta magestat! Que esplendent la teva hermosura! Cupido t' ha dat las fletxas y tots et tenim amor!... ¡Oh, monarca, bell entre 'ls bells; bó entre 'ls bons; magnánim entre 'ls magnánims!!!

¡Oh grannn no t' has vist, rey nostre!!!

Y abaixaven las testas per no riure.

Y com qu' aixó, hasta li deyan ab música, ell no ho posava en solfa. Vull dí que s' ho creya. Y era felís. Y tots els ministres prohoms y pro-donas, y alts y baixos funcionarios feyen el seu agost, pro un agost que durava d' any á any. Per ells no mes existia qu' aquet mes.

Pro com que sé lleig no vol dí sé tonto, Noshavist I hi veyia de molt lluny.

Y un día li va passá per la xaveta l' idea estranya de conèixer.

Jo veig y coneix —pensava— á las personas y cosas que tinch al devant y aixís sé si m' agradan ó no m' agradan. Ab mí, no puch ni dí, ni fé 'l mateix. Vull veure si 'm faig passa. ¿Com? Aquí está el busilis.

Celebrava concell darrera concell:

Y els grans y petits sacerdots, els 7 sabis del regne, els vells y nous concellers y tota la gent entesa que hi había y que no hi había en aquella terra arronçavan las espatllas. ¡Ells tampoch no 's veyan! ¡No hi había solució!

El gran Sapastra 'ls contenia trayent el cap per darrera un tapis els amenassava ab els ulls, ab las mans; ab las dents!....

Y tothom feya 'l burro: —Impossible, impossible!!

El rey ja comensava á donarse, quan tot d' una es posá 'l dit al front y es recordá de que molts dels presos tenen acudits que valen un imperi.

(Acabará)

RAFAEL NOGUERAS I OLLER

Aigua que corre

Son moltes las consideracions que 'm sugereix l' estreno d' *Aigua que corre* d' en Guimerá; aquesta obra senyala en la carrera del Teatre Catalá un avens digne de tota llohança; aquesta obra 'ns porta per un camí nou que forsosament te qu' agraïr el públich y tots els que's preocupan pel bé de las lletras catalanas, Al anunciar-se *Aigua que corre* y al sapiguer-se els procediments ó finalitat de l' obra, foren molts els que desconfiaren del éxit. Tot seguit s' esperá 'l drama ab certa prevenció, 's deya que 'n Guimerá tractava un género que no 'l coneixia, que acostumat á fer parlar guerrers y pagesos al intentar fer parlar senyors francassaria,

Com si en Guimerá s' haguès passat la vida entre cafres,

¿Quín medi viu el nostre poeta? ¿Ab quína gent conversa? . Jo puch dir ab tota seguretat, que fora las curtas estadas que passa á Mataró, en Guimerá 's tracta ab la mateixa gent que 'ns presenta á *Aigua que corre*, aixís donchs, no comprench la escama ab qu' era judicada l' obra avans del seu estreno,

Prompte sortirem de duptes. Per no trobar

la exposició prou llògica—el determini de *Manuel* al casarse ab la germana d' *Amelia*—el públich en el primer acte rebé l' obra ab certa fredor, pero en el segón acte l' autor sapigué guanyarse pam á pam la voluntat del públich; devant d' aquelles escenas sortejadas ab una trassa inexplicable, devant d' aquelles filigranas d' observació, d' estudi del cor humá, el públich s' hi entregá, y llavors s' establí la veritable comunió entre aquest y l' espectacle, aquella comunió tant recomenada pels preceptistas qu' es la que produheix els grans éxits. Tot lo que fou fredor en el primer acte 's convertí en ovació delirant al acabar el segón.

Vingué 'l tercer acte; el públich estava frisos, y sugestionat per la emoció del segón y per l' ambient que devant seu 's desenvolupava; seguí ab ansia el procés dels dos amants separats per la fatalitat entussiasmantse al arribar á n' aquell final trágich.... encare que poch humá,

L' autor potser no s' ha preocupat prou en buscar el final de l' obra; jo crech—y que 'm perdoni 'l mestre aquesta observació—que si ho hagués fet, n' haguera trobat un plé de delicadesa, de poesia y de humanitat.

De las dugas morts que hi han ne podia estalviar una y l' obra guanyava. La mort sempre resulta anti estética. Podia acabar el drama poetisantlo y humanisantlo, fent que *Manuel* al enterarse de la próxima paternitat adorés per complert á la *Roseta*, al pressentirla sublimada en mare y, llavors *Amelia*, vensuda completament, desamparada, sense amors, se llensés al estany. Ja'l present aquet desenllás l' autor, ja sembla que vol aprofitarlo en el segón acte, pero en el tercer se n' allunya y enamorat del género trágich fa morir á *Roseta* y *Amelia*.

Aquet pera mi es l' únich defecte de l' obra, que no pot dirsen defecte, desde 'l moment que 'l drama es fill d' un temperament autorisat.... y que tot son apreciacions.

L' obra conté bellesas de primer ordre, ja no hauria de serne autor en Guimerá; el llenguatge es impecable y l' ambient—malgrat lo que pressentian las serpetas—es viscut.

L' éxit fou extraordinari, un dels éxits mes grossos qu' ha tingut en Guimerá en la seva brillant carrera dramática.

La execució digne de l' obra.

La Delhom molt distingida, molt artista, vestint el personatge ab refinada elegancia.

En Borrás, mereix un aplauso pel tó ab que va fer portar tota l'obra, sense crits, ab naturalitat ... Es l'amo, no hi ha que donarhi voltas.

En Manso, ja s'ha tret las patillas que duya el día del estreno y que tant malament li estavan.

Aixís ho fan els actors que volen arribar lluny, escoltant las desinteressadas observacions. No puch dir lo mateix dels meus amichs els empresaris del teatre Romea. Ja 'ls hi vaig fer notar desde las columnas de "La Renaixensa" que aquell timbre que se sent mitj minut avans de caure 'l teló distreu el públich y farien molt bé en suprimir-lo quan se representa una obra que no está escrita ab vistas als finals d'acte.

Per are 'l timbre continua fent de las sevas.

La empresa, el director y l'autor tenen la paraula.

JASCINTO CAPELLA.

Barcelona, Noviembre 1902.

NOTICIAS

Nostre folletí

Ab el present número repartim el plécher tercer del llibre.

POM DE CANSONS

original del genial poeta catalá

Apeles Mestres

Nova edició corretgida per son autor.

Diumenge passat se celebrá al Palau de Bellas Arts, devant d'una escullida concurrencia, el según festival musical baix la direcció del mestre Nicolau.

El programa estava compost de las composicions més aplaudidas pe 'l dostre públich, entre las que recordém "La Elegia al Doctor Robert", d'en Nicolau y l'hinne "La patria nova", de Grieg, que foren rebudas ab molt entussiasme.

En la Sala Doctoral de l'Universitat, tingué lloch diumenge, la recepció del nou individu de l'Academia de Bonas Lletras, en Teodor Baró, que llegí un discurs quin tema fou "El Periodisme."

El dissertant feu l'història del periodisme remarcant la grossa influencia que ha exercit en lo desenrotll de la civilisació, fen notar el gran bé {que poden fer els periodistas ilustrats que de la professió en fan un sacerdoti y futejant al ensemps, als que afalagant al poble en sas passions, lo menan per mals viaranyes.

La ponencia municipal encarregada de formular els projectes pera honorar la memoria dels tres emigrants patricis catalans Pi y Margall, Robert y Verdaguer, ha proposat al Ajuntament que 's dongui el nom d'Avinguda de Pi y Margall, al Passeig de Sant Joan, aixecant sa estatua en dit Passeig. Al trajecte de la Gran-Via Diagonal compres entre 'ls Passeigs de Sant Joan y de Gracia, proposá que s'anomeni del Doctor Robert, construhint el monument en son encreuhament ab el Passeig de Gracia.

Y per últim indicá á la Plassa Real com el lloch millor ahont aixecar el monument que perpetui la memoria del insigne poeta catalá, mossen Jacinto Verdaguer.

El comte de Romanones, ministre d'Instrucció pública y representant, segons diuhen, dintre del ministeri, del esperit lliberal y avensat, acaba de publicar un Real decret disposant que á las escolassols s'ensenyi la doctrina en llengua castellana y amenant als cástichs als mestres que no ho compleixin.

Ajals de nostres subscriptors que tingan dret á adquirir las hermosas *tapas* pera l'encuadernació de "La Papallona" poden passar á nostre Administració á recullirlas.

A. López Robert, impresor, Asalto, 68.—Barcelona.

CATALUNYA ARTÍSTICA

SETMANARI IL·LUSTRAT D'ARTS Y LITERATURA

Direcció, Redacció y Administració: — *Passeig de Colón n.º 6, principal*

DIRECTOR: **PRIU BADIA**.—ADMINISTRADOR: **BARTOMEU LLURÓ**

EN SOS NÚMEROS ORDINARIS PUBLICA:

16 planas de text degut als millors prosistas, poetas y crítichs regionals.— 8 de folletí literari.— Gravats y dibuixos de notables artistes.

Confeciona sovint números extraordinaris.

PREUS DE SUSCRIPCIÓ: BARCELONA, trimestre 2 pessetas.—FORA, mitj any 4 pessetas.

EXTRANJER un any 12 franchs.—NÚMERO CORRENT, 15 centims.—NÚMERO ATRASSAT, 20 centims